

629.433
(497.11)

ПРОЈЕКАТ УГОВОРА

О ПОВЛАСТИЦИ

ЗА ПОДИЗАЊЕ И ЕКСПЛОАТАЦИЈУ ПОСТРОЈЕЊА ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ
ЕНЕРГИЈУ И ТРАМВАЈЕ У ГРАДУ БЕОГРАДУ

ИЗДАЊЕ ОПШТИНЕ БЕОГРАДСКЕ

БЕОГРАД

ШТАМПАРИЈА „МЛАДА СРБИЈА“, УСКОЧКА З. БРАНКОВА З.

1913.

2097

СПРОВОДНО ПИСМО ДЕЛЕГАТА

УЗ

ПРОЈЕКАТ

ЗА

ЗАКЉУЧЕЊЕ НОВОГ УГОВОРА



БЕОГРАД

Штампарија „Млада Србија“ Влад. М. Анђелковића
Бранкова број 3. Телефон 316. Ускочка број 3.

1913.

Господице Председнице,

Потписати делегати и експерти које је општински суд изволео у име Београдске Општине именовати у мају месецу ове год. за вођење преговора о новом уговору са „Друштвом Трамваји и Осветлење Града Београда“ довршили су тај посао и част им је спровести Вам у прилогу пројекат новог уговора потписан од стране друштвеног пуномоћника.

У вези са овим част нам је скренути Вам нарочиту пажњу на важније одредбе новог пројекта, протумачити постанак тих одредаба и изнети приближну процену користи за државу, општину и грађанство које су скопчане са новим уговором.

1. По досадањим уговорима друштво је имало обичну повластицу за грађење и експлоатацију трамваја, а искључиву повластицу за осветлење. По новом пројекту обе повластице постају искључиве. У накнаду за то општина добија право на откуп обеју повластица, докле је раније имала право на откуп само осветлења. Кад се има у виду, да експлоатација трамваја у Београду доноси много веће користи но експлоатација осветлења, и да ће то у будућности бити још у много већој мери, онда је очевидно да је могућност откупа трамваја корист за општину, која у најмању руку компензује давање искључиве повластице и за трамваје. Потписани шта више сматрају да је давање искључиве повластице и за трамваје само давање спољне форме једном стању које фактички већ постоји и које би и без тога постојало, и да је с тога корист за општину од могућности откупа трамваја добит без икакве стварне накнаде од њене стране.

Осем тога друштво је по ранијем уговору имало искључиву повластицу за осветлење са свима користима које су са таквом повластицом скопчане, а без стварне гаранције за општину и грађанство да ће дужности искључивог повластичара, скопчане са искључивим правом, испуњавати. У чл. 7 новог пројекта предвиђене су како те дужности тако и принудне мере за њихово извршење.

2. По новом пројекту ослобођен је повластичар свих општинских дажбина, докле је по старом уговору то ослобођење било делимично, али је једном одлуком избраног суда из ранијих година проширено. Кад се има у виду да је тачна калкулација цена електричне енергије за већи период времена унапред могућна само тада ако се познају сви трошкови и дажбине, онда је несумњиво да се и друштво, нудећи цене предвиђене у новом пројекту, морало обезбедити од евентуалних доцнијих општинских намета чију величину и не познаје. Одредба о ослобођењу од општинских дажбина није дакле ништа друго но једна оправдана мера предострожности коју је тражио повластичар, а за коју општина добија знатно ниже цене електричне енергије.

3. У погледу техничких одредаба, досадањи уговори су, може се рећи, испод сваке критике. У њима тих одредаба или никако и нема или су означене тако општим фразама, да се из њих, приликом примена, и у спорним случајевима, није могло ништа извести. Нови пројекат регулише то питање предвиђавајући прописе немачких електро-техничара као обвезне за уговораче. Ти прописи познати су и признати у целој свету као најисцрпнији и најпрецизнији, дакле као најбољи. Морало се прибећи страним прописима пошто ова питања у Србији нису још законски регулисана; у колико би то доцније било учињено, дато је природно првенство законима. На тај начин, новим пројектом, стављене су техничке одредбе уговора на савремену основу и отклоњени су поводи за спорове у будућности. Сем тога новим пројектом ови технички прописи пренети су и на инсталације које већ постоје, тако да ће се у предвиђеним роковима цео построј за трамваје и осветлење обновити, најновијим техничким захтевима саобразити и у таквом стању одржавати. Принудне мере предвиђене у новом пројекту, дају довољне гаранције за извршење ових прописа.

4. У погледу цене јавног осветлења и начина његова нови пројекат садржи корените новине. Досадашња просечна цена једног киловата за јавно осветлење била је 0,53 динара, а новим пројектом своди се на 0,30 дин., што чини за општину годишњу уштеду од 65 300 динара. Сем тога по новом пројекту општина набавља сијалице и замењује угљенове у пламеним лампама, али у накнаду зато општина долази у могућност да у јавном осветлењу употреби економичне лампе које много мање троше но досадање. Уштеда коју ће општина услед овога учинити, још је већа но она услед снижења цене. Тако сума од 149.000 дин., колико је општина платила друштву за осветлење улица у 1912. год., свешће се на 39 500 дин., а ако се узме да ће општина трошити за замену лампи и угљенова укупно 15.000.— динара, она ће на то осветлење без државне трошарине издавати годишње свега 54.000 дин., што даје укупно годишње уштеду од 94.500 дин. Сем тога општина је за осветлење својих надлештава плаћала 0,55 дин. по киловату а по новом пројекту плаћала би 0,30 дин., што чини годишње уштеду од 7.000 дин. Укупна годишња корист коју би општина имала од смањења цене и увођења економичних лампи, износи дакле 101.500 дин. Од 1 јануара 1914. год. па до 15. августа 1939. год., када по старом уговору истиче концесија, општина би уштедила суму од 5.500.000 дин., с претпоставком да се јавно осветлење повећава годишње са 5%, свога садањег стања.

Али је извесно да ће ова уштеда бити много већа кад буду пронађене лампе са још већом економијом. Данас се већ производе, само још нису пуштене у продају, лампе које троше за 50%, мање но најбоље досадање економичне лампе, а на овоме пољу предстоје скори проналасци који ће изазвати читаву револуцију у области технике осветлења. Предње користи за општину, срачунате на основу садањег стања, биће извесно несразмерно веће кад се те новине буду увеле.

5. Цене електричне енергије за осветлење своде се новим пројектом за приватне претплатнике од 0,90 дин. по киловату на 0,70 дин. до 1. јануара 1920. год., а потом до истека концесије на 0,60 дин. Овим спуштањем цена уштеђивало би београдско грађанство за 26 година, колико би још трајала стара концесија, са старим ценама, годишње, просечно 410.000 дин., што чини укупно око 10.000.000 динара. Сума ова срачуната је под претпоставкама које су по грађанство много неповољније но што је вероватно.

За осветлење државних надлештава спуштена је цена по киловату од 0,55 дин. на 0,40 дин., што за државу чини годишњу уштеду од 33.000 дин.

Исто тако спуштене су цене за моторну снагу од 0,70 дин. на 0,40 дин. по киловату за државу и приватне, а 0,30 дин. за општину.

Осем тога смањена је кауција по сијалици од 5 на 4 динара за претплатнике, а повећана је кауција само за извесне категорије јавних локала. Даље, смањена је делом основна такса за везивање приватних инсталација са градском мрежом, а тако исто осетно је смањена и кирија на струјомере.

6. Новим пројектом укида се Надзорна Комисија а њена надлежност прелази у главном на општински суд, чиме се односи између општине и повластичара знатно упрошћавају а послови не трпе застоја. Сем тога овим општина добија много шира права непосредне контроле над друштвом.

7. Новим пројектом предвиђа се грађење 21 километра нових трамвајских пруга поред 20 километара које већ постоје. Дужина трамвај. пруга постаје дакле више од два пута већа но досадања. Овамо није рачуната пруга Теразије—Зелени Венац—Станица у дужини од 1 км. и која се такође има подићи кад Општина за њу припреми платформу. Главније и потребније од нових пруга саградио би повластичар у року од три, а остале у року од седам година. Предвиђене принудне мере обезбеђују извршење ове обвезе повластичареве.

8. Ред и цене вожње и начин трамвајског саобраћаја садрже битне новине и израђени су на модерној основи. По досадањем уговору ред вожње остављен је био на вољу повластичару и Општина је у томе погледу била према њему немоћна. Новим пројектом утврђује се почетак, свршетак и минималан број дневних вожњи на свима линијама. На линијама Калемегдан—Славија, кружној линији и линији Споменик—Топчидер саобраћај ће се вршити до 11 $\frac{1}{2}$ часова у вече, а на кружној линији почињаће у 5 часова изјутра. На тај начин моћи ће путници са ноћног брзог воза одлазити у варош трамвајем. Даље, уведена је једна цена вожње од 0,10 дин. за ма коју дужину пута. Најзад, установљен је прелаз са једне пруге на другу, тако да се омогућава узајамна веза свих крајева вароши. Цена прелазних карата је 0,15 дин.

Осем тога новим пројектом уводе се тромесечне претплатне карте по сниженој цени, чиме се задовољава једна давнашња потреба која по ранијем уговору није била могућна.

9. Техничке одредбе о трамвајима прецизоване су и предвиђене принудне мере за њихово извршење како при новом грађењу тако и при одржавању постојећих пруга. Загарантована је принудним мерама уредност саобраћаја, исправност трамвајских кола и одржавање прописног реда вожње. Те принудне мере су једно радикално средство у рукама општине да неуредном и неисправном повластичару онемогући сваки рад.

10. По старом уговору општини су у времену њених јавних радова по улицама стајале на путу велике тешкоће. Новим уговором отклањају се те незгоде. Тако, повластичар је дужан на захтев власти о свом трошку измештати трамвајске шине и све друге објекте без права на накнаду.

Даље, повластичар ставља општини на расположење суму од 150.000 дин. за улепшавање лампи, стубова и свих других његових објеката у главним улицама.

Најзад, повластичар се обвезује да надземне проводнике, по нахођењу и наређењу Општине, замењује подземним, и то по 500 метара улице годишње. На тај начин би се за време трајања повластице знатан део надземних спроводника, који

руже улице заменио подземним. Исто тако сви надземни проводници високог напона замениће се подземним и тиме отклонити опасности скопчане са надземним проводом високог напона.

11. По новом пројекту општина стиче право на откуп крајем 1928. год. Претпоставља се да ће у то време целокупан построј бити обновљен тако да општина може без тешкоћа наставити експлоатацију. Услови откупа одговарају потпуно типу прописаном од француске владе за општине у Француској. Та формула измењена је само у толико, и то у корист општине, што повластичар не добија никакву нарочиту накнаду за инвестиције предвиђене овим уговором, пошто му се накнада за те радове даје у виду продужења повластице.

Начин откупа по досадањем уговору такав је да би дао повода неизмерним тешкоћама, које би вероватно учиниле откуп и немогућним, сем ако општина не би хтела да плати за построј много више но што он вреди.

Напомињемо узгред да би откуп осветлења на основу садањег уговора за општину био још и врло опасан, јер се мрежа за осветлење налази у таквом стању да би општина морала утрошити на њено обнављање готово исто онолико као и кад би правила нову мрежу.

По новој откупној формули одржавање варошке мреже за осветлење у исправном стању лежи у сопственом интересу повластичаревом, те општина у случају откупа може рачунати на то да ће мрежа бити уредна.

12. По новом пројекту повластица се продужује за двадесет година и трајала би до 15. августа 1959 године. У томе продужењу потписани виде еквивалентну накнаду за инвестиције повластичареве предвиђене новим уговором. Питање о продужењу повластице, у вези са оним што је повластичар пре почетка преговора за то нудио, проучила је финансијска секција општинског одбора и ми не налазимо за потребно додавати каква даља обавештења. Напомињемо само то, да је по нашем мишљењу преговорима са повластичарем добивено за општину и грађанство много више но што је он у почетку понудио.

Подносећи Вам, Господине Председниче, овај извештај, част нам је захвалити се на поверењу којим смо одликовани од стране општине именовањем за преговораче.

ЕКСПЕРТИ :

Д-р Милорад Поповић

Е. Леже

Драг. Мирковић

ДЕЛЕГАТИ :

Душан Л. Ђокић

Д-р Коста Јовановић

ПРОЈЕКАТ УГОВОРА

О ПОВЛАСТИЦИ

ЗА ПОДИЗАЊЕ И ЕКСПЛОАТАЦИЈУ ПОСТРОЈЕЊА ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ
ЕНЕРГИЈУ И ТРАМВАЈЕ У ГРАДУ БЕОГРАДУ

ИЗДАЊЕ ОПШТИНЕ БЕОГРАДСКЕ

I. УСЛОВИ ПОВЛАСТИЦЕ.

Производња и провођење електричне енергије.

Чл. 1.

Општина Београдска даје овим уговором Акционарском Друштву „Трамваји и Осветлење града Београда“ под ниже изложеним условима искључиву повластицу:

а) за производњу и провођење електричне енергије у граду Београду и његову атару, како за јавно и приватно осветлење, тако и за сваку другу употребу;

б) за грађење и експлоатацију трамваја у граду Београду и његову атару.

Чл. 2.

За све време трајања ове повластице (чл. 71) Општина Београдска не може дати никоме другом овакву повластицу, нити одобрити такво исто или слично индустријско предузеће за осветлење било електрицитетом, било гасом или другим којим начином, нити дати другоме повластицу за подизање и експлоатацију трамваја, ако повластичар на то не би пристао.

Чл. 3.

Повластичар се обвезује да на своју одговорност и о свом трошку поред постојећих радионица подигне потребне нове радионице за производњу и провођење електричне енергије, као и трамвајске депое и радионице за оправку, и то на оним местима у граду, која он у споразуму са Општином Београдском, а саобразно постојећим законским прописима, буде одредио.

Чл. 4.

Предузећа повластичарева, како за трамваје тако и за осветлење, ослобођена су за све време трајања ове повластице од свих општинских дажбина.

Чл. 5

На свима трамвајским линијама употребиће се као моторна снага електрицитет. Но повластичар може, по одобрењу Општинског Одбора, употребити и другу какву моторну снагу, која би се показала као боља.

Чл. 6.

У погледу избора потребне моторне снаге за производњу електричне енергије, повластичар, у колико се то не би косило са земаљским законима, има пуну слободу.

Електрична енергија производиће се динамомашинама или другим каквим електричним машинама које би се показале као савршеније.

Чл. 7.

Повластичар је дужан имати електричне енергије у довољној количини у свако доба дана и ноћи, и то не само за осветлење, него и за сваку другу општинску, државну или приватну потребу.

Повластичар је дужан свој централни построј извести и за све време трајања повластице повећавати тако, да све потребе у електричној енергији буду у свако доба задовољене. Он не може ни под каквим изговором никоме одбити да да потребну количину електричне енергије, сем случајева предвиђених овим уговором.

Ако би наступио случај, да повластичар не буде у стању да задовољи све градске и приватне потребе у електричној енергији, а одбије захтев Општинског Суда да у остављеном року свој централни построј прошири или на проширење пристане, али га у остављеном року не изврши, Општина је власна подићи о трошку повластичара засебан построј за потребе дотичног предузећа које ће повластичар експлоатисати по прописима овога уговора. Општина може ово своје право пренети и на самог сопственика предузећа који енергију буде тражио, а наплатиће за рачун тога сопственика од повластичара трошкове построја. Ако повластичар не би хтео такав построј експлоатисати, експлоатисаће га сам сопственик предузећа без икакве накнаде за повластичара.

Чл. 8.

Електрична струја за јавно и приватно осветлење и за све индустријске потребе може бити једносмислена или наизменична. На приложеном плану који чини саставни део овога уговора, подељен је градски реон у две зоне: једну за једносмислену а другу за наизменичну струју.

Спољне границе зоне за једносмислену струју утврђују се овако: Душанова улица, Кнез Михаилов венац, Грачаничка улица, Царице Милице улица, Зелени Венац, Краљице Наталије улица, улица Милоша Великог, Таковска, Далматинска, Видинска до Душанове улице. Све што је ван ових граница спада у зону наизменичне струје.

У зони једносмислене струје развођење ће се вршити на три жице а у зони за наизменичну струју на четири жице.

Изузетно од предњег прописа повластичар је дужан дати државним и општинским заводима за

вишу наставу, а за научне потребе, ону врсту струје коју би тражили, или обе врсте струје, без обзира на то, да ли се ти заводи налазе у зони за струју коју траже. Ипак повластичар неће бити обвезан да такву струју одводи о свом трошку на даљину већу од 500 м. од границе дотичне зоне; ако би одстојање било веће, трошкове за провод преко 500 м. сносиће сам завод.

Чл. 9.

Повластичар је дужан наместити и одржавати своје моторе, динамо машине, варошку мрежу за раздавање, трансформаторе: статичке и ротативне, као и све друго што чини саставни део постројења, изузев ограничења предвиђених у чл. 23. овога уговора, тако, да у свако доба буде осигуран добар и правилан рад за све време трајања повластице.

Чл. 10.

Развођење електричне струје вршиће се по прописима Удружења немачких електротехничара (Normalien Vorschriften und Leitsätze des Verbandes Deutscher Electrotechniker) у колико они не би стајали у опречи са земаљским законима.

Проводници за осветлење могу бити подземни или надземни. Где ће се поставити подземни а где надземни проводници, утврђује се приложеним планом који чини саставни део овога уговора.

У улицама где је подземна канализација проводника повластичар може употребити за јавно осветлење и надземни провод како би биле могуће брзе оправке дефеката на јавном осветлењу. Но у таквим случајевима провод ће се извести без употребе икаквих стубова.

Повластичар је обавезан замењивати, мимо утврђеног плана надземне проводнике подземним, по реду који се утврђује овако:

1) у години 1914-ој: у улици Краља Милана, од „Лондона“ до „Славије“; у улици Позоришној од Позоришта до Душанове улице; у улици Милоша Великог од „Лондона“ до Немањине улице; у улици Немањиној од улице Милоша Великог до Жељезничке Станице; у улици Краља Александра од Теразија до улице Милоша Великог и у целој Дворској улици;

2) у години 1915 ој: у улици Милоша Великог, од „Лондона“ до улице Краља Александра; и

3) од 1. јануара 1916. па до истека повластице замењиваће повластичар сваке године по 500 дужних метара улице, надземне проводнике подземним, а по избору Општинског Суда, но с тим да Општина може тражити да се у једној години изврши и више од 500 метара, али да повластичар у следећим годинама изради у толико мање. Ипак Општински Суд не може тражити да се у једној години изради више од 1500 метара, а повластичар

има право, да вишак положених каблова одузме из година које непосредно за тим долазе.

Ако повластичар не би у предвиђеним роковима извршио замену надземних каблова подземним, Општински Суд имаће право да такве надземне проводнике искључи из употребе, остављајући повластичару одговорност за накнаду штете која би отуда ма коме произишла.

Општински Суд дужан је писмено саопштавати повластичару програм ових радова за сваку годину на шест месеца пред почетак радова. Овај рок не вреди за године 1914 и 1915.

Чл. 11.

За подземно провођење повластичар има право да о свом трошку изврши по улицама и путевима све потребне радове за намештање и гранање, пошто се претходно о томе споразуме са Општинским Судом.

Калдрму по улицама или пут испод кога су проводници положени доврше Општина у првобитно стање о трошку повластичара, а по средњој цени лицитације у последњој претходној години.

Чл. 12.

Надземни проводници постављаће се и изоловати по прописима удружења немачких електричара у колико они не би стојали у опреци са земаљским законима. Носиоци ваздушних проводника утврђиваће се у варошком реону само на гвозденим стубовима или стубовима од армираног бетона, чији тип и место постављања одобрава Општински Суд. Стубове ће повластичар одржавати тако, да не руже улице, даље, дужан је премазивати их сваке треће године масном бојом, коју избере Општински Суд. Проводници морају на носиоцима бити добри, утврђени и затегнути.

Садање дрвене стубове замењиваће повластичар, упоредо са грађењем нове калдрме, гвозденим или бетонским, а у сваком случају та замена мора се извршити у целом реону најдаље у року од пет година, рачунајући од дана ступања у живот овога уговора. Усправљање и премазивање бојом садањих гвоздених стубова, као и затезање свих ваздушних проводника извршиће повластичар по реду који пропише Општински Суд, а најдоцније у року од три године. Повластичар је тако исто обавезан да садање гвоздене стубове у улицама у којима се ради нова калдрма, премешта, по тражењу Општинског Суда, на њихова дефинитивна места.

Ако повластичар у предвиђеним роковима не би извршио ове радове, Општински Суд може забранити употребу оних делова мреже, који не би одговарали предвиђеним прописима, остављајући повластичару одговорност за штету која би отуда ма коме произишла, и без обзира на то, што ће се самим тим евентуално искључити из употребе и неки делови мреже који би били у исправном стању.

7

Предњи прописи за постављање и одржавање гвоздених стубова који носе подземне проводнике, вреде и за канделабре пламених лампи и сијалица.

Чл. 13.

Сви проводници високог напона, сем оних за трамваје, морају у варошком реону бити подземни а ван реона могу бити и надземни. Надземни проводници високог напона биће на носиоцима утврђени и изоловани тако, како би била искључена свака опасност по грађанство. И у погледу постављања подземних и надземних проводника високог напона вреде прописи земаљских закона односно прописи удружења немачких електротехничара.

Садање надземне проводнике високог напона у варошком реону замениће повластичар подземним у року од две године, рачунајући од дана ступања у живот овога уговора. Изузима се врачарски примар који ће се положити у земљу у року од пет година. Општински Суд може искључити из мреже оне надземне проводнике високог напона, које повластичар не би у остављеним роковима заменио подземним, остављајући одговорност за штету повластичару.

Чл. 14.

Подземни проводници — каблови — ако се полагају непосредно у земљу морају бити армирани и у свему одговарати прописима удружења немачких електричара у колико они не би били у опреци са земаљским законима. Они ће се од времена на време подвргавати прегледима, и кад год се прегледом утврди, да је њихова изолација постала недовољна т. ј. да је спала испод границе коју одређују поменути прописи, повластичар ће бити дужан, на позив Општинског Суда, приступити, у року од три дана, оправци таквих каблова. Но ако би се показало да су подземни проводници на већој дужини и у већим размерама дефектни, повластичар ће бити обавезан заменити такве каблове новим, на позив Општинског Суда а у остављеном му року.

Овакве прегледе подземних каблова вршиће, на писмен позив Општинског Суда, упућен повластичару, стручни органи Општине и повластичара, које свака страна у сваком случају за то одреди. Ако се оба стручњака — општински и повластичарев — у мишљењу сложе, онда ће њихово мишљење бити обвезно за уговораче; ако се не сложе, онда ће њих двоје споразумно одредити у року од три дана треће стручно лице, с којим ће заједно извршити понован преглед подземних каблова. Мишљење комисијске већине обвезно је за уговораче. Ако се у избору трећег експерта општински и повластичарев стручњак не би могли споразумети, њега ће одредити Министар Грађевина. Повластичар се не може противити оваквим прегледима, ако их Општински Суд буде тражио. У противном Оп-

штина може да забрани употребу сумњивих делова подземне мреже, остављајући одговорност повластичару.

Општина ће, по извршеним оправкама подземних каблова, довести у ред калдрму о трошку повластичара, а по цени предвиђеној у чл. 11. овога уговора.

Подземни проводници који прелазе испод коловоза са једне стране на другу у улицама са бетонском подлогом за калдрму, постављаће се тако да се њихова оправка или замена може извршити у колико је могуће без кварења калдрме и подлоге.

Везе приватних инсталација са подземним проводницима морају бити положене у зидовима зграда.

Садањи подземни каблови подврћи ће се стручном прегледу, на начин напред изложен, одмах по ступању у живот овога уговора и у колико не би одговарали предвиђеним прописима, повластичар ће бити дужан оправити их односно заменити новим, на позив Општинског Суда, у остављеном року. У противном Општина може забранити њихову употребу на штету и одговорност повластичара.

Полагање нових каблова може се вршити само по плановима које одобри Општински Суд. Општински Суд не може тражити да се нови каблови полажу или стари новим замењују у месецима новембру, децембру, јануару и фебруару, изузимајући случајеве кад је потребна хитна оправка.

Чл. 15.

Електрични напон струје за осветлење и све друге потребе сем трамваја утврђује се на 120 волта.

Напон струје за трамвајске потребе не сме прећи 600 волта.

Највећи напон у проводницама високог напона не сме прећи 2500 волта.

Допуштене варијације напона струје за осветлење и друге потребе, сем трамваја, у оба смисла не смеју бити веће од 5 од сто од предвиђених норми.

Број периода код наизменичне струје утврђује се на 42. одступање од овога не сме бити веће од 5 од сто у оба смисла.

Чл. 16.

Повластичар неће моћи тражити никакве накнаде од Општине за премештање и измене његових построја на јавним путевима, ако такво буду тражиле надлежне државне власти у интересу јавне безбедности и саобраћаја.

Чл. 17.

Општина града Београда сматрајући све радове око провођења електричне струје, као и постављања електричних построја како за осветлење и друге потребе, тако и за трамваје, као радове од опште користи, стараће се, да, по могућству,

издејствује за њих свако бесплатно допуштење било административно било приватно.

II. ЈАВНО ОСВЕТЛЕЊЕ

Чл. 18.

Све градске улице, тргови, тржишта и сва друга јавна места осветлиће се пламеним лампама и лампама сијалицама или другим каквим лампама, које би се као боље показале. Какве ће се лампе употребити за осветљавање јавних места и где ће се која врста лампи употребити, одређује Суд Општине Београдске. Све јавне лампе у реону и атару градском инсталише повластичар о свом трошку на позив Општинског Суда у остављеном року. Тип пламених лампи јавног осветлења одобрава Општински Суд.

Распоред обеју врста лампи по улицама утврђује се приложеним планом, који је саставни део уговора, и према коме се садањи распоред, у колико не би одговарао овом плану, има изменити у року од годину дана, рачунајући од дана ступања у живот овога уговора. Овај распоред моћи ће се доцније само изузетно мењати по решењу Општинског Одбора. Но тиме се ни у колико не ограничава право Општине да евентуална доцнија усавршавања и проналаске на пољу технике осветлења примени у осветлењу града.

Чл. 19.

Повећање броја лампи у постојећим улицама и постављање лампи у новим улицама у градском реону, вршиће повластичар о своме трошку на позив Општинског Суда, у остављеном року.

Повластичар је обвезан о свом трошку спровести струју и по тавити лампе и ван градског реона, ако му Општина гарантује најмање две лампе сијалице на сваких 120 метара проводника.

Места где ће се нове лампе постављати одређује Општински Суд.

Чл. 20.

Цео градски реон и атар поделиће се, према броју лампи, у секције, по групама сијалица, а према приложеном плану. Број сијалица у појединим секцијама и места трансформаторских кабина, које ће у варошком реону бити делом подземне делом надземне, а у којима ће бити постављени: прекидници, топљиви осигурачи, струјомери, апарати за регистравање напона и јачине струје (волтметри амперметри) и сав остали потребан прибор, утврђује се приложеним планом.

Како проводници тако и трансформатори и сав остали прибор морају бити тако димензионирани, да се, без тешкоћа број лампи у појединим секци-

јама може повећати за 100%, од стања предвиђеног у предњем плану. Ако би тражено повећање било веће од 100%, Општина је дужна оставити повластичару потребни рок за измену тога дела мреже.

И пламене лампе и сијалице јавног осветлења биће, сваке за себе, распоређене на два ланца, тако, да се могу једновремено палити односно гасити и све лампе и половина њихова. Општински Суд одређује распоред лампи на ланце.

На канделабрима који носе пламене лампе постављаће се, на захтев Општинског Суда, још и сијалице на нарочитим конзолама и тако, да се могу независно од пламених лампи палити и гасити.

Чл. 21.

Повластичар је обавезан најдаље до 1 јула 1914 израдити и Општини предати ситуациони план целе градске мреже за осветлење, у размери 1:200. У томе плану биће тачно уцртани сви проводници, како подземни тако и надземни, све јавне лампе, и сви други објекти који припадају мрежи, као: стубови, трансформатори, разводне и трансформаторске подстанции и т. д. Ови објекти градске мреже биће уцртани у плановима које ће Општина ставити на расположење повластичару.

Повластичар је обавезан на крају сваке године на засебном плану уцртати све измене и допуне учињене у току године у градској мрежи, и такве планове сваке године предавати Општини.

По истеку горњег рока Општина неће бити одговорна ни према повластичару ни према трећим лицима ако им, немајући плана, причини својим радовима ма каку штету повредом мреже за осветлење. Но пре почетка таквих радова Општина ће о њима извештавати повластичара. Осем тога повластичар ће сваки дан закашњења са предајом планова платити у корист општинске касе по 100 дин.

Сем плана, повластичар ће сваке године подносити Општини статистичке податке о експлоатацији или материјал из кога се ти податци могу извести.

Чл. 22.

Зарад контроле постојаности напона (чл. 15.) повластичар ће поставити у центрима паљења по један волтметар за графичко регистровање напона. Дијаграме из тих волтметара скидаће свакога месеца заједнички један општински и један повластичарев службеник, потписиваће их на лицу места и предавати Општинском Суду.

Сваки такав волтметар биће оверен по закону о контроли мера, и постављен на своје место у присуству једног Општинског органа, који ће на њега ставити поред повластичареве и општинску пломбу.

За свако одступање напона веће од 5 од сто, од норме предвиђене чл. 15, у једном или у другом

смислу, ако оно траје дуже од 20 минута, повластичар ће за дотични трансформатор и дотични дан платити казну у корист општинске касе и то за одступања: од 5—10%, 10 — дин; од 10—20%, 20 — дин. преко 20%, 40 — дин.

Ако би напон из ма каквог узрока јако порастао и оштетио општинске лампе, повластичар ће осем тога накнадити Општини причињену штету.

Чл. 23.

Замена дотрајалих сијалица и измена угљенова у пламеним лампама пада на терет Општине, која ће тај посао и вршити преко својих органа.

Сав прибор за јавно осветлење, сем сијалица и угљенова, набавља, поставља и одржава повластичар о своје трошку и на своју одговорност.

Општински органи вршиће паљење и гашење јавног осветлења по налогу Општинског Суда и ради тога биће само њима слободан приступ упљачима. За сав остали прибор у трансформаторским кабинама, а нарочито за оловне осигураче одговоран је повластичар. Ако би се десило да се који топљиви осигурач истопи, повластичар ће бити дужан довести га у ред најдаље у року од једнога сахата. Да ли је повластичар доиста то извршио у предњем року констатоваће се помоћу амперметара за графичко регистровање јачине струје које ће повластичар поставити у свакој трансформаторској кабини. Дијаграми из тих амперметара скидаће се исто онако као и дијаграми за напон (чл. 22.) сваког месеца. За сваки случај када повластичар не би довео истопљен осигурач у предвиђеном року у исправно стање платиће у корист општинске касе 20 динара за пола а 40 динара за цео трансформатор, и за сваки прекид дужи од једнога часа.

Чл. 24.

Потрошња електричне енергије за јавно осветлење мериће се струјомерима, које ће повластичар поставити у центрима паљења за целокупну потрошњу свих ланаца, како сијалица тако и пламених лампи, који се у тим центрима пале. Струјомери морају бити оверени по закону о контроли мера, а постављаће их на њихова места један општински и један повластичарев службеник заједнички. Општина неће плаћати никакву кирију на те струјомере.

Како струјомери, тако и волтметри и амперметри биће под затвором, који се може отворати са два различита кључа, од којих ће по један бити код Општине, односно код повластичара.

Читање струјомера вршиће сваког првог дана у месецу заједнички два чиновника: један општински и један повластичарев. Прочитано стање уписиваће се у нарочите књиге — једну општинску и једну повластичареву — и забележено стање овераваће у обема књигама оба чиновника. На основу

тих забележака повластичар саставља и подноси на исплату месечне рачуне јавног осветлења.

Чл. 25.

Повластичар је одговоран за исправност проводника којима су трансформатори везани са централом или подстаницама, а тако исто и за исправност проводника од трансформаторских кабина до лампи.

Ако би, због неисправности тих проводника, улично осветлење, делимично или потпуно, било прекинуто дуже од 2 часа, онда ће повластичар платити на име казне Општини за сваки такав прекид 10 динара за пола, а 20 динара за цео један трансформатор односно секцију за једносмислену струју. За констатовање неисправности ове врсте довољан је исказ ноћног стражара или заклетог општинског службеника за надзор осветлења у законској форми.

Од горњег прописа изузимају се случајеви где је узрок прекиду такав, да повластичар по закону не може за њега одговарати.

Да би се избегао сваки неспоразум у питању о узроку прекида осветлења Општина ће бити дужна сваког месеца достављати повластичару распоред паљења и гашења јавног осветлења.

Чл. 26.

Исплата рачуна за јавно осветлење вршиће се у другој половини свакога месеца за предходан месец, на општинској благајни, пошто се од њих одбију евентуалне казне и општинска потраживања која проистичу из овога уговора.

Но Општина ће за све одбитке на име потраживања и казни издавати повластичару приликом исплате његових рачуна признанице у којима ће детаљно назначити које је суме и на име чега задржала.

Чл. 27.

Повластичар се обвезује, да садање гвоздене стубове, канделабре, пламене лампе и остале објекте за јавно осветлење, а тако исто и оне који ће се доцније постављати, делимично замени одговарајућим објектима украшеним онако, како буде захтевао Општински Суд, но с тим да укупна сума која проишаће из разлике у цени једних и других објеката не може бити већа од 150.000 динара.

Трошкови на улепшавање стубова и пламених лампи у улицама Коларчевој и Краља Милана, постављених у годинама 1912 и 1913, не улазе у ову суму.

III. ПРИВАТНА ПРЕТПЛАТА

Чл. 28.

Приватна лица која хтела би претплатити код повластичара електричну енергију било за осветлење у својим домовима, канцеларијама и т. д., било

за моторну снагу у радионицама и фабрикама, било за ма какве друге потребе, пријавиће се писмено повластичару и поднети план инсталације потписан од сопственика и овлашћеног инсталатера који ће радити инсталацију.

Повластичар ће у року од пет дана по пријему плана исти одобрити или са својим примедбама сопственику вратити. Израда инсталације може се извршити само по одобреном плану и с обзиром на примедбе повластичареве. Ако сопственик мимо одобреног плана изврши своју инсталацију, или ако употребљени материјал не одговара прописима овога члана, повластичар је дужан одрећи везу такве инсталације са градском мрежом.

У погледу плана за инсталацију, њене израде и употребљеног материјала вреде за повластичара као и за сопственика прописи удружења немачких електротехничара у колико не стоје у опреци са земаљским законима и наредбама надлежних државних власти.

По довршењу инсталације повластичар ће, у року од пет дана по пријему сопствениковог писменог извешћа, исту прегледати.

Кад повластичар прегледа и прими инсталацију као исправну, он ће најдаље у року од 24 часа известити сопственика о томе, и позвати га да положи прописну кауцију (чл. 30.) и да потпише претплатну листу по приложеном формулару. Но повластичар може у изузетним сумњивим случајевима тражити да претплатник пре потписа претплатне листе докаже да је он сопственик или купац локала за који тражи везу. Потписивањем претплатне листе стиче претплатник право да му повластичар у свако доба дана и ноћи даје ону количину електричне енергије која одговара димензијама његове инсталације.

Инсталација чија максимална потрошња не прелази 1200 вата, изводиће се на две, а преко тога на три жице. Да би се избегли неспоразуми рачунаће се да једна сијалица троши просечно 30 а једна пламена лампа 300 вата.

Спорове који би се у овом погледу појавили између повластичара и претплатника решаваће Општински Суд, по хитном поступку. Пресуда Општинског Суда примениће се одмах без обзира на евентуалне жалбе парничних страна вишим инстанцијама.

Чл. 29.

Кад сопственик инсталације испуни све прописе чл. 28. повластичар је дужан дати везу инсталације са градском мрежом и то, ако је провод надземни у року од пет дана, а ако је подземни у року од десет дана. У последњем случају рок се рачуна од дана када је повластичар добио од суда овлашћење, да може дићи калдрму ради давања везе (чл. 11.).

На име накнаде трошкова за везивање приватних инсталација са градском мрежом, плаћаће претплатници повластичару 5 динара, ако је провод надземни, а 20 динара, ако је подземни. У последњем случају накнадиће претплатник повластичару сем тога и трошкове око оправке калдрме у улицама са бетонском подлогом, а по рачуну који он буде Општини за то платио.

Кад претплатник има већ готову инсталацију која је раније била у употреби, за њега вреде само прописи о кауцији као и прописи овога члана, сем ако прегледом инсталације повластичар констатује да она није исправна и да не би било безопасно везати такву инсталацију са мрежом. У последњем случају инсталација се, пре давања везе, мора оправити.

За инсталације чија потрошња прелази 30 киловата рок за давање везе и услови претплате утврђиваће се споразумно између повластичара и претплатника, а сем тога повластичар може тражити гаранцију по своме нахођењу од претплатника да ће претплата трајати до пет година.

Чл. 30.

На име гаранције за исплату рачуна за утрошену енергију, претплатник је дужан положити, при потпису претплатне листе, благајни повластичаревој кауцију од 4 динара за сваку лампу у инсталацији.

За јавне радње као: кафане, хотеле, трговачке радње, купатила, биоскопе и друге сличне радње, као и за радње за забаве, кауција ће бити:

а) за сваку сијалицу од 10—100 Хефнерових свећа 7.50 динара;

б) за сваку сијалицу преко 100 Хефнерових свећа и за сваку пламену лампу 20 динара; и

в) за сваки мотор до 5 киловата 30 динара а преко тога по погодби између повластичара и потрошача.

За амбулантне и провизорне јавне етаблисмане као: циркусе, биоскопе и т. д. кауција ће се платити по споразуму између повластичара и претплатника, но она може бити највише два пута већа но кауција за редовне јавне радње.

Кауција се полаже било у готову новцу било у државним хартијама од вредности или хартијама Општине Београдске, по номиналној вредности. Кауција положена у готову не носи интерес.

По истеку претплате повластичар је дужан вратити претплатнику кауцију, ако је овај измирио све своје рачине. У противном повластичар ће се наплитити из кауције, а остатак вратити претплатнику.

Државна и општинска надлештва и установе не полажу никакву кауцију.

Чл. 31.

Потрошња електричне енергије, како за осветлење тако и за друге потребе, мериће се струјомедима и издржавати киловатчасовима. Ако струјомери не би непосредним читањем давали киловатчасове већ њине мање делове, читања ће се сводити на киловатчасове.

Ако се у некој инсталацији троши електрична енергија сем осветлења још и на моторну снагу или другу какву потребу, онда ће се свака од ове две врсте потрошње мерити засебним струјомером. Ако у инсталацији ипак постоји само један струјомер, сматраће се да је енергија трошена само за осветлење.

Чл. 32.

Наплата рачуна за утрошену електричну енергију вршиће се месечно. Претплатник је дужан платити рачун кад му се на исплату поднесе или, најдоцније, на друштвеној благајни последњег дана у месецу који долази иза месеца за који је рачун поднет.

Повластичар може прекинути везу инсталације са мрежом, ако претплатник не би измирио своје дуговање у предвиђеном року. Пре него што би одвојио мрежу од инсталације, повластичар је дужан известити о томе претплатника на пет дана раније препорученом затвореном картом.

Чл. 33.

Струјомери који се постављају код претплатника морају бити оверени по прописима закона о контроли мера. Повластичар ће платити таксу за прво оверавање својих струјомера.

Ако претплатник, у сумњи да је повластичарев струјомер неисправан или обратно, ако повластичар у сумњи да је претплатников струјомер неисправан, траже поновно оверавање струјомера, онда ће трошкове поновног оверавања сносити сопственик струјомера, ако је струјомер доиста неисправан, а ако се покаже као исправан, трошкове сноси страна која је оверавање тражила. Ни повластичар ни претплатници не могу се противити скидању и поновном оверавању њихових струјомера, кад то друга страна буде захтевала.

Ново оверавање повлачи за собом одговарајућу исправку само последњег рачуна састављеног на основу показивања тога струјомера. Но ово тражење поновног оверавања ни у колико не утиче на одредбе о плаћању рачуна за потрошњу енергије. Евентуалне исправке обрачунаће се на рачунима за идуће месеце. Ни у коме случају претплатник не може бити ослобођен од плаћања трошарине којом је задужен.

Намештање и скидање струјомера у приватним инсталацијама вршиће се у присуству једног општинског службеника, ако то претплатник захтева.

Заклопац или затварач сваког струјомера који се намести у приватној инсталацији биће пломбован повластичаревом шифром. Претплатник има право додати свој печат или пломбу.

Све рекламације ове врсте примаће Општински Суд од обеју интересованих страна и извиђати их по хитном поступку. Суд ће у таквим случајевима одређивати једног свог стручног органа који ће струјомер на лицу места прегледати и ако се покаже неисправан, суд ће позвати повластичара да струјомер одмах скине и на поновно оверење однесе.

Чл. 34.

Од дана када овај уговор добије обвезну снагу, месечна кирија на струјомере које повластичар буде постављао код својих претплатника, без обзира на врсту струје, утврђује се овако:

За струјомере од	2 ампера	0.75 динара
„ „ „	3—5 „	1.00 „
„ „ „	6—10 „	1.25 „
„ „ „	11—20 „	1.50 „
„ „ „	21—50 „	2.00 „
„ „ „	51—100 „	3.00 „

Под бројем ампера разуме се збир ампера свих ланаца.

За струјомере јачег калибра, кирија ће се утврђивати нарочитом погодбом између повластичара и претплатника. Исто то вреди и за струјомере вишег напона, који траже нарочити прибор.

Горње кирије обухватају и одржавање струјомера.

Чл. 35.

Струјомери ће бити смештени у нарочито сандуче, кроз које се може вршити читање а да се сандуче не отвара. За израду и намештање тога сандучета у новој инсталацији повластичар има право на накнаду од 10 динара, а у инсталацијама које су већ раније биле у употреби 5 динара.

У изузетним случајевима, а зарад безбедности повластичареве, може он, мимо предњи пропис, струјомер поставити и у нарочиту касу или под други какав затвор.

Ако би претплатник тражио да му се струјомер премести с једног места на друго у истој инсталацији, повластичар има право на накнаду од 5 динара за трошкове који су скопчани са премештањем струјомера.

Чл. 36.

Струјомер се сматра као саставни део инсталације и сваки покушај злоупотребе, као: скидање пломби и печата, измене на струјомеру и проводу и т. д. казниће се по закону.

Кад се овака злоупотреба било на струјомеру било на ма коме делу инсталација, или увода струје

у инсталацију, констатује комисијски од стране надлежне власти у законој форми, повластичар је властан обуставити даље давање струје у такву инсталацију.

Чл. 37.

Повластичар је дужан примити и у инсталацију постављати и струјомер који претплатник сам набави, ако тај струјомер испуни ове погодбе:

- а) да тип његов одобре Општина и повластичар;
- б) да његов калибар одговара капацитету инсталације;
- в) да је оверен по закону о контроли мера и да се одржава у исправном стању као и повластичареви струјомери; оправке таквих струјомера кад се покваре падају на терет сопственика; и
- г) да су осетљиви на 1% свога калибра.

Чл. 38.

Претплатници који на основу раније стеченога права имају сопствене струјомере у својим инсталацијама могу их и даље у њима задржати, и ако њихов калибар не би одговарао инсталацији, под условом, да их преправе тако, да буду осетљиви на једну економичну сијалицу од 16 Хефнерових свећа.

Но повластичар има право, да таквим претплатницима да у замену свој струјомер без икакве накнаде. Ако би се претплатник томе противио повластичар може поред претплатниковог струјомера поставити и свој и у томе случају обвезан је претплатник плаћати прописну кирију за струјомер, а за одређивање потрошње у инсталацији, меродавна су тада показивања повластичарева струјомера.

Чл. 39.

Оправке покварених струјомера падају на терет сопственика струјомера, сем случаја намерног кварења, за које одговара сопственик.

После сваке оправке струјомери морају бити поново оверени.

У случају да се претплатник противи оправци свога струјомера, повластичар може заменити претплатников струјомер својим, за који ће претплатник плаћати прописну кирију све докле његов струјомер не буде оправљен, оверен и поново у инсталацију намештен. Ако повластичар и претплатник нису сагласни о умесности оправке, ствар ће решити без апелате Општински Суд, у року од 10 дана, рачунајући од дана кад му се ма која страна за то писмено обрати. Ако се претплатник и после одлуке Општинског Суда о умесности оправке истој и даље противи или ако Суд у одређеном року не донесе никакву одлуку, повластичар може прекинути везу инсталације са мрежом.

Кад се струјомер у своме ходу заустави, и као такав неко време остане у инсталацији, по-

трошња ће се приближно одредити према потрошњи у следећем месецу, а на основу показивања новог струјомера који буде постављен. Ова одредба важи и за струјомере за јавно осветлење.

Чл. 40.

Место струјомера у инсталацији одређује повластичарев чиновник одмах иза увода струје у зграду на приступачном месту и то пре извршења инсталације. Ако ово из нарочитих разлога не би било могуће, повластичар ће се споразумети са сопствеником инсталације. У случају неспоразума место струјомеру одредиће општински орган.

Одржавање и чишћење свих струјомера пада на терет повластичара, који ће те радове вршити кад год буде нашао за потребно. Претплатник се не може противити чишћењу струјомера. Ако се он и на друго тражење буде томе противио, повластичар ће моћи, са пристанком Општинског Суда, обуставити давање струје у инсталацију, све докле се ти радови не изврше.

Чл. 41.

Да би претплатници могли контролисати читање стања струјомера, које врше повластичареви органи, повластичар ће бесплатно ставити на расположење претплатнику књижицу, у коју ће се уписивати та читања.

Уз књижицу оштампаће повластичар извод из уговора о правима и дужностима претплатника, чији ће текст дати Општински Суд.

Претплатник је дужан држати ту књижицу на приступачном месту близу струјомера, на расположењу службеника одређеног за читање. У противном неће се водити рачуна о његовим рекламацијама односно читања струјомера и неуписивања прочитаног стања у књижицу.

Ако претплатник књижицу изгуби или упропасти, платиће за нову књижицу 0.30 дин.

Забелешке у књижици потрошње вршиће се мастилом или писаљком, но тако да се не могу отрти.

Чл. 42.

Да би се избегла случајна кварења струјомера, као и кварења унутарњих инсталација, постављаће се у инсталацијама, непосредно иза струјомера топливи осигурачи са онолико полова колико их има у инсталацији и оне јачине која одговара калибру струјомера.

Чл. 43.

Претплатници не смеју мњати ни премештати ни проводнике ни остали прибор инсталације ни довод нити смеју повећавати број лампи или њихову јачину, док претходно не добију прописно одобрење од повластичара.

Инсталације које се повећавају морају се прилагодити прописима чл. 28.

Претплатник који мења свој стан или који не жели више употребљавати електричну енергију, дужан је о томе писмено извести повластичара. Претплатник ће бити одговоран до дана извештаја како за утрошену енергију тако и за кирију на струјомер.

Чл. 44.

У погледу унутарњих инсталација вреде за државне и општинске претплатнике исти прописи као и за приватне,

Чл. 45.

Зарад оправки на својим машинама повластичар ће моћи прекинути струју у варошкој мрежи недељом од 9 часова пре до 1 часа по подне.

Изузетно од овога прописа, а за време потребно повластичару за измене и допуне у варошкој мрежи предвиђене овим уговором, повластичар ће моћи и у радне дане прекидати струју у појединим деловима мреже од 9 сахата пре подне до 3 сахата после подне. Но ово право протеже се само на три године рачунајући од дана када овај уговор добије обвезну снагу.

Чл. 46.

У случају несугласица између повластичара и претплатника у погледу њихових права и дужности по овоме уговору, а нарочито у погледу његових техничких одредаба, ствар ће извиђати на молбу ма које интересоване стране Општински Суд.

Мишљење Општинског Суда биће обвезно за обе стране у онолико у колико не би дефинитивном одлуком надлежних власти било обеснажено.

IV. Цене електричне енергије.

Чл. 47.

Највише цене електричне енергије биће:

1.) За осветлење

- а) за *приватне* претплатнике 0,70 динара од киловатчаса. Но од 1. јануара 1920. ова цена спустиће се на 0.60 динара од киловатчаса.
- б) за *државу* 0,40 динара од киловатчаса.
- в) за *општину* 0,30 " " "

2) За моторну снагу и све друге потребе сем осветлења.

- а) за *државу и приватне претплатнике* 0,40. дин. киловатчаса.
- б) за *општину* 0,30 дин. од киловатчаса.

Повластичар може давати електричну енергију и по ценама које су ниже од горњих, или одобравати претплатницима нарочити рабат према броју лампи, величини потрошње или добу дана када претплатник енергију троши.

Сматраће се да је држава односно општина потрошач електричне енергије, ако држава, односно општина, буџетира дотичну установу или надлештво у погледу материјалних издатака.

Чл. 48.

У горње цене не улази државна трошарина, која ће се поред ових цена а по закону о трошарини наплаћивати од претплатника приликом наплате рачуна.

V. ТРАМВАЈИ.

Чл. 49.

Општина Београдска допушта повластичару да у градским улицама полаже трамвајске колосеке и инсталише све остале што чини саставни део трамвајске мреже.

Повластичар ће постављати трамвајске колосеке по траси и нивелети које даје Општински Суд.

Трамвајски колосеци полагаће се тако, да не сметају јавном саобраћају т. ј. да шине увек буду у равнини коловоза. Ван градског реона шине не морају бити у равнини пута, а сем тога трамваји могу по допуштењу Општинског Суда имати и своју засебну платформу; но на прелазима шине се морају тако положити, да не сметају јавном саобраћају.

Ширина трамвајских колосека не сме бити мања од 1 метра.

Чл. 50.

У улицама које су дефинитивно регулисане и нивелисане повластичар ће, приликом постављања нове калдрме са бетонском подлогом, израдити бетонску, или са пристанком Општинског Суда, другу какву подлогу испод трамвајских шина, а по пројекту који одобри Општински Суд.

Чл. 51.

Тип и тежину трамвајских шина за нове пруге одобрава у сваком случају Општински Суд.

Главни делови скретница, прелазних и укрсних комада биће израђени од најбољег материјала.

Спојеви између појединих шина биће израђени нарочито чврсто и солидно.

Кад се шине употребљавају као проводници за струју, поједине шине спојиће се међусобно пресованом бакарном пантликом од најмање 50 кв. мм.

пресека. Поред овога везиваће се шине на подесним одстојањима, преко нарочитих подземних каблова и са централом. Најзад унутарње шине двоструких колосека везаће се међу собом на одстојањима од 100—150 метара.

У колико трамвајски колосеци, скретнице, укрснице, спојеве, — органски и електрични не би одговарали предњим прописима, Општински Суд може позвати повластичара да их у остављеном року оправи или измени. Ако повластичар у остављеном року не би то учинио, Општински Суд може забранити саобраћај на таквим линијама или њиховим деловима.

Чл. 52.

Повластичар може употребити подземно или надземно провођење струје за трамваје.

За надземни провод употребиће се жица од чистог бабра или другог кога метала или легуре метала, која је у стању издржати терет истезања од најмање 40 кгр. на 1 кв. мм. Пресек употребљене жице ипак не сме бити лањи од 50 кв. мм.

Надземни проводници могу бити утврђени на ова два начина :

а) на челичној жици чији пречник не сме бити мањи од 5 мм., а чији крајеви ће бити утврђени било за гвоздене стубове било за оближње зграде; у овом последњем случају повластичар ће, пре утврђивања жице, прибавити за то дозволу од сопственика зграде. Општински Суд ће се старати да издејствује такво бесплатно одобрење, и ако у томе не би успео, он не може од повластичара ни захтевати да се жица на тај начин утврђује;

б) на гвозденим конзолама, утврђеним на гвозденим стубовима, чије растојање не сме бити веће од 40 м.

Где ће се који начин утврђивања употребити одређује Општински Суд, који прописује и тип гвоздених стубова и конзола, као и места где ће се стубови постављати.

Цела мрежа трамвајских проводника заштитиће се на подесним одстојањима громобранима.

У погледу подземног провода, ако га буде хтео употребити, повластичар ће се у свему повиновати наредбама Општинског Суда.

Чл. 53.

За све време трајања ове повластице повластичар је дужан одржавати калдрму између шина и по 30 см. са спољне стране трамвајских колосека.

Оправке калдрме са бетонском подлогом вршиће Општина о трошку повластичара а под условима чл. 11. овог уговора.

Чишћење шина пада такође на терет повластичара који ће нечистоћу из њих износити из вароши.

Ако би повластичар пренебрегао ма коју од ових обавеза, Општина може, на његов рачун из-

вршити оправку калдрме и наредити одржавање чистоте.

Чл. 54.

Трамвајске пруге које већ постоје саобразиће повластичар у погледу шина, скретница, укрсница, надземног провода и свега осталог прописима овога уговора, у року од две године, рачунајући од дана ступања његова у живот.

Подлогу и гвоздене стубове са конзолама измениће повластичар и овоме уговору саображавати упоредо са грађењем нове калдрме у појединим улицама.

Ако повластичар не би ово у одређеном року извршио Општина може забранити вожњу на таквим линијама односно њиховим деловима.

Чл. 55.

Тип нових трамвајских кола одобрава Општински Суд.

Сва кола носиће са стране видан наслов : „Трамваји града Београда“.

Осем тога имаће сва трамвајска моторна кола на предњем и задњем свом делу у висини крова ове ознаке :

а) редни број трамвајске линије израђен на транспарентој подлози тако да се може ноћу осветљавати ; и

б) натпис почетне односно завршне станице своје линије.

Са обе стране кола, у висини крова, стојаће натпис почетне и завршне станице са важнијим међустаницама.

Осем тога на предњој страни свих кола мора стајати њихов редни број.

У унутрашњости кола биће на видним местима обележен максималан број путника који се могу примити у кола односно на платформи.

Чл. 56.

Моторна кола морају имати две кочнице једну механичку једну електричну, а остала кола само механичку.

Нова кола не могу се пустити у саобраћај пре но што их прегледа и прими Општинска власт.

Повластичар је обвезан имати увек довољан број исправних кола, како би се прописани ред вожње могао вршити.

Чл. 57.

Сва кола морају како у конструктивном погледу тако и у погледу спољног и унутарњег изгледа и чистоте бити уредна и снабдевена свим прибором и сигнаlima, довољно осветљена, са чистим седиштима и т. д. Она ће се у таквом стању и одржавати.

Садања кола повластичар ће саобразити овим прописима у року од 6 месеци рачунајући од дана када овај уговор добије обвезну снагу. По истеку овога рока Општински Суд наредиће комисијски преглед свих кола, и ако се констатује да кола не одговарају овим прописима, Суд може таква кола искључити из даљег јавног саобраћаја све докле не буду доведена у исправно стање.

Исто тако подвргаваће Општински Суд, за све време трајања повластица, трамвајска кола повременим комисијским прегледима и искључивати их из саобраћаја, ако не би одговарала прописима овога уговора.

Прегледе ове вршиће комисија састављена из једног општинског и једног повластичаревог чиновника, а њој ће председавати лице које за ту сврху одреди Управа града Београда. Повластичар је у сваком таквом случају дужан, на позив Општинског Суда, у року од два дана, именовати свога представника у комисији; ако он то не би учинио, оба члана именоваће Општински Суд.

Кад повластичар доведе неисправна и из саобраћаја искључена кола у исправно стање, он ће о томе писмено известити Општински Суд и назначити дан кад ће се таква кола пустити у саобраћај.

Ако би повластичар и поред одлуке комисијске већине о искључењу кола из саобраћаја, таква кола ипак у саобраћају одржавао, што имају утврдити општински органи или органи јавне безбедности, повластичар ће за свака таква кола платити општинској каси на име казне по 50 динара дневно.

Чл. 58.

Места трамвајских станица на свима линијама утврђују Општински Суд водећи рачуна о потребним везама између појединих линија и о захтевима јавног саобраћаја. Ипак на дужини од 1 км. линије не може бити више од 6 станица, сем ако на то пристану обе уговорне стране. Станице ће повластичар обележити видним знацима.

Трамвајске чекаонице постављаће повластичар само по одобрењу Општинског Суда и на местима која ближе одреди Општински Суд. Суд одобрава и планове чекаоница. Одржаваће и чишћење чекаоница пада на терет повластичара.

Чл. 59.

Ред вожње на линијама које су сада у саобраћају утврђује се овако:

1.) На линијама Калемегдан—Славија и Калемегдан—Славија—Савинац вожња ће почињати лети у 5 $\frac{1}{2}$ часова а зими у 6 $\frac{1}{2}$ часова ујутру, а завршаваће се редовна вожња лети у 10 а зими у 9 $\frac{1}{2}$ часова у вече. По свршетку редовне вожње саобраћаће на обема овим линијама до 11 $\frac{1}{2}$ часова у вече свега четвора кола за оба правца. Општина и повластичар могу споразумно повећати или смањити

број кола који саобраћају по свршетку редовне вожње. На овим пругама повластичар ће у редовном саобраћају одржавати потребан број кола и брзину вожње тако да се на обема линијама лети изврши дневно укупно 400, а зими укупно 350 простих вожњи.

2.) На линији Теразије—Ново Гробље вожња ће почињати лети у $5\frac{1}{2}$ а зими у $6\frac{1}{2}$ часова изјутра а завршаваће се лети и зими у 9 часова. На линији Теразије—Смедеревски Берам почетак вожње биће лети у $5\frac{1}{2}$, зими у $6\frac{1}{2}$ а свршетак лети у 10 зими у $9\frac{1}{2}$. Број кола и брзина вожње регулисаће се тако да се на обема линијама дневно изврши укупно 360 простих вожњи које ће повластичар према потреби распоређивати на обе линије.

3.) На кружној линији Душанова—Калемегдан—Ж. Станица—Славија—Београдска—Тркалиште—Видинска—Душанова почетак вожње биће лети и зими у 5 часова изјутра, а свршетак лети у 10 а зими у $9\frac{1}{2}$ часова у вече. Лети после 10 а зими после $9\frac{1}{2}$ часова саобраћаће до $11\frac{1}{2}$ часова у вече четвора кола за оба правца. Број кола у овом ноћном саобраћају може се према потреби повећати или смањити споразумно између Општине и повластичара. Број кола и брзину саобраћаја на овој линији повластичар ће подешавати тако да се дневно изврши лети 200 а зими 180 простих вожња.

Докле део ове линије кроз Београдску улицу до Тркалишта не буде саграђен повластичар ће на оба садања дела која чине саставни део кружне линије вршити саобраћај по досадашњем реду вожње.

4.) На линији Кнежев Споменик—Топчидер почетак вожње биће лети у $5\frac{1}{2}$, зими у $6\frac{1}{2}$ часова ујутру, а свршетак лети у 10 а зими у $9\frac{1}{2}$ часова у вече. Сем тога саобраћаће лети од 10— $11\frac{1}{2}$ часова у вече на целој линији четвора кола. Број кола и брзина вожње подесиће се тако да се лети изврши дневно 260 простих вожњи, а зими 120 простих вожњи на делу пруге Кнежев Споменик—Сењак а 120 простих вожњи на целој линији.

5.) На линији Калемегдан—Коларац—Тркалиште почетак саобраћаја биће лети у $5\frac{1}{2}$ зими у $6\frac{1}{2}$ час. ујутру, свршетак лети у 10 зими у $9\frac{1}{2}$ часова у вече. Број кола и брзина вожње подесиће се тако да се лети изврши 120 а зими 100 простих вожњи дневно. Да би се ово омогућило повластичар ће саградити на делу линије од Коларца до Тркалишта једну скретницу.

Предње одредбе о почетку и свршетку вожње као и о броју дневних вожњи, вреде као минимум, а повластичар може, ако потреба саобраћаја изискује, број дневних вожњи повећати, односно саобраћај раније почети а доцније га завршити.

Летњи ред вожње вреди од 1. априла до 1. октобра а зими од 1. октобра до 1. априла.

Ред вожње на линијама које се по овом уговору буду саградиле утврдиће се на истој основици

споразума између Општине и повластичара. У случају спора питање ће решити изборни суд.

Чл. 60.

Повластичар је обавезан измештати трамвајске колосеке у хоризонталном као и у вертикалном правцу у појединим улицама, у којима то по одлуци Општинског Одбора буде потребно у јавном интересу. Све трошкове око овог измештања сноси повластичар.

Ако се у питању о потреби измештања које Општина буде тражила, повластичар не би сложио са Општинским Одбором, он је дужан измештање ипак извршити. Питање о потреби овог измештања расправиће Грађевински Савет при Министарству Грађевина. У случају да он нађе да је измештање било потребно, трошкове око измештања сноси повластичар; у противном Општина.

Чл. 61.

Повластичар нема права тражити од Општине никакву накнаду штете, ако би због јавних општинских радова трамвајски саобраћај био прекинут за неко време. Но тај прекид не може трајати дуже од 45 дана; у противном Општина је дужна да јавне радове врши само на једној половини улице, а другу да остави слободну за трамвајски саобраћај. У таквим случајевима повластичар може, по одобрењу Општинског Суда привремено положити шине у којој, суседној улици.

Чл. 62.

Трамвајске линије које се већ налазе у експлоатацији повластичара ово су:

- 1) Калемегдан—Теразије—Славија, са два колосека;
- 2) Душанова улица—Калемегдан—Железничка Станица—Славија, са једним колосеком;
- 3) Кнежев Споменик—Милошева улица—Топчидер, са једним колосеком;
- 4) Теразије—Ново Гробље, са једним колосеком;
- 5) Душанова улица—Тркалиште, са једним колосеком;
- 6) Коларац—Тркалиште, са једним колосеком;
- 7) Калемегдан—Славија—Савинац, са делом дуплим делом простим колосеком; и
- 8) Теразије—Смедеревски Ђерам, са једним колосеком.

Чл. 63.

Повластичар се обвезује, да у року од седам година, рачунајући од дана ступања у живот овога уговора, сагради по приложеном плану и пусти у саобраћај још и ове пруге:

- 1) Да постави и други колосек на линији Кнежев Споменик—Топчидер, и да, у вези с тим, измести садањи колосек те линије по плану Општин-

ског Суда. Општински Суд даће повластичару за ту цел планирану улицу до Сењака, а од Сењака до Топчидера само трасу и нивелету и издејствоваће допуштење за бесплатно земљиште.

2) Пругу Душанова улица—Позоришна улица—Кнежев Споменик, са једним колосеком. Осем тога други колосек у Немањиној улици од улице Милоша Великог до Железничке Станице, како би се успоставила линија: Душанова улица—Кнежев Споменик—Теразије—Милоша Великог улица—Железничка Станица;

3) Пругу Позориште—Кланица кроз Милетину улицу, са једним колосеком, пошто Општина за њу спреми планирану улицу. Ова пруга везаће се доцније преко вијадукта (чл. 65) са Железничком Станицом;

4) Пругу Славија—Београдска улица до пруге Душанова—Тркалиште у Ратарској улици, са два колосека, како би се успоставила кружна линија: Душанова—Калемегдан—Железничка Станица—Славија—Тркалиште—Душанова улица. Ова пруга полагаће се упоредо са калдрмисањем Београдске улице;

5) Други колосек на прузи Теразије—Ново Гробље, с тим, да се ова пруга доцније веже преко Теразија за пругу Теразије—Зелени Венац—Сава (чл. 65), како би се успоставиле линије: Железничка Станица—Теразије—Смедеревски Берам и Сава—Ново Гробље;

6) Пругу с једним колосеком: Славија—Шумадијска улица—Крагујевачки друм—Стефановић кафана, с тим да крајња њена тачка буде код друма који одваја за бањички логор;

7) Пругу са једним колосеком: Тркалиште—Смедеревски Берам, како би се успоставила линија: Смедеревски Берам,—Светогорска улица—Коларац—Калемегдан;

8) Да на целој кружној линији под 4) положи и други колосек и да доцније, кад буде саграђен савски кеј, измести део те пруге, од доњег Калемегдана до Железничке Станице, на кеј и булевар;

9) Пругу Кланица—Таковска улица—Горњи део Кнез Милошеве улице до „Лондона“, са једним колосеком, како би се успоставила линија: Кланица—Милетина улица—Таковска улица—Лондон—Железничка Станица;

10) Да сагради сваку другу пругу по тражењу Општине, кад густина насељености у појасу од 250 метара ширине, с обе стране тражене пруге, постане равна или већа од средње густине насељености под истим околностима код двеју најбољих и трију најлошијих пруга у експлоатацији, но с тим, да одстојања између постојећих пруга и оне која би се имала изградити не буду мања од 500 м.

Све ове пруге израдиће се по детаљним плановима које одобрава Општински Суд.

Чл. 64.

Пруге под 1, 2, 3, 4, 5 и 6 из чл. 63. обвезан је повластичар извести и предати јавном саобраћају у року од три године, а остале у року од седам година рачунајући од дана када овај уговор добије обвезну снагу, и то редом којим су изложене.

Ако би из макаквих разлога радови на ма којој од ових пруга закаснили, или не би ни отпочели, тиме се ни у колико неће померати рокови за довршење осталих пруга.

Ако повластичар својом кривицом не би извршио једну или више пруга, у предвиђеним за њих роковима, платиће општинској каси на име казне по 100 динара за сваки дан закашњења за сваку пругу, све докле пруга не би била довршена да се може предати саобраћају. Изузимају се случајеви више силе, рата и штрајка.

Саграђене пруге могу се пуштати у саобраћај тек пошто их Општински Суд прегледа и прими. Суд је дужан преглед нових пруга извршити у року од 15 дана, рачунајући од дана кад га повластичар извести о томе да је пруга готова; у противном повластичар може пустити пруге у саобраћај и без прегледа, и пруге ће се сматрати тиме као примљене.

Чл. 65.

Сем пруга набројаних у чл. 63, повластичар је обвезан саградити и пругу Теразије—Зелени Венац—Железничка Станица, односно Савско Пристаниште, чим му Општина буде за ту пругу дала платформу било на вијадукту, било на планираној улици са падовима који не смеју бити већи од 8‰ и кривинама чији полупречник не може бити мањи од 25 метара.

Кад ова пруга буде саграђена успоставиће се линија Душанова—Позоришна—З. Венац—Ж. Станица, а укинута линија Душанова—Позоришна—Теразије—Милошева—Ж. Станица (чл. 63. тач. 3.)

Повластичар је обвезан, без обзира на грађење пруга из чл. 63., саградити ову пругу и предати је саобраћају у року од годину дана, рачунајући од дана кад му Општина буде ставила на расположење платформу за целу линију. За сваки дан закашњења платиће повластичар на име казне Општинској каси по 200 динара.

Чл. 66.

Цена вожње на свима пругама које већ постоје (чл. 62), као и на свима пругама које се доцније имају саградити (чл. 63 и 65), биће 0.10 дин., како за пут на целој једној прузи тако и за ма који део њен.

Изузимају се пруге: Кнежев Споменик—Топчидер и кружна линија.

На прузи Кнежев Споменик—Топчидер цена вожње утврђује се овако:

Од Кнежевог Споменика до Сењака, или обратно за цео тај пут или део његов

Од Војне Академије до Господарске Механе, или обратно за цео тај пут или његов део

Од Монопола до Цареве Ђуприје, или обратно за цео пут или његов део
Од Сењака до Топчидера, или обратно за цео пут или његов део

0.10 дин.

Путници који прелазе горње границе плаћају као и путници који прелазе целу линију 0.20 дин.

Кружна пруга дели се на четири секције, и то:

1. секција Калемегдан—Железничка Станица
2. „ Железничка Станица—Славија
3. „ Славија—Пресек кружне линије са линијом Позоришна улица—Кнежев Споменик
4. „ Поменути пресек—Калемегдан.

Цена важи на кружној линији од ма које полазне станице до последње станице испред те полазне станице и биће 0.10 дин.

Повластичар ће од дана ступања овога уговора у живот установити прелазне билете за возњу на двема пругама које имају једну заједничку тачку. Ове билете вреде само за једну промену трамвајских кола. Такве билете издаваће се само на изричан захтев путника који ће именовати завршну станицу на коју жели доћи. Те су билете личне и не могу се на друго лице пренети. Оне важе само за најкраћи пут до завршне станице т. ј. прелаз се мора извршити на првој додирној тачци обеју линија на којима се прелаз врши и само ако се употребе најдаље за пола сата од тренутка кад су издате. Прелаз и трајање чекања на прелаз повластичар не гарантује. Прелазна билета даје право на место у трамвајским колима на која се прелази само ако сва места у њима нису већ заузета.

Цена оваквих прелазних билета биће 0.15 дин.

Цена прелазних билета са топчидерске линије на ма коју другу, или обратно, биће 0.15 дин., ако део пута на топчидерској стаји 0.10, иначе ће цена њина бити 0.25 дин.

Прелаз са кружне линије на линију Калемегдан—Славија и обратно не постоји.

У случају прелаза са ма које линије на кружну линију или обратно, путник не може прећи на кружној линији више од две секције те линије. ако линија са које се прелази на кружну сече кружну линију негде између главних тачака у којима се секције додирују, а ако та линија сече кружну линију у којој од главних тачака, онда пут на кружној линији не може бити већи од једне секције. Део једне секције сматра се у таквом случају као цела секција.

Прелаз са других линија на део кружне линије који сада постоји и обратно вршиће се у колико

је могућан и за време докле се цела кружна линија не сагради под горњим условима.

Чл. 67.

Повластичар је дужан, да установи, на већ постојећим пругама, као и на пругама која ће се саградити у току трајања ове повластице, следеће две врсте претплатних карата:

1) Тромесечне претплатне карте за путовање једном одређеном пругом, чија је тарифа 0,10 дин. Цена ових карата биће 25 динара.

За путовање на прузи Топчидерској, кад проста возња на томе делу пруге стаје 0,20 дин., претплатна карта стаје 36 динара; и

2) месечне карте за ученике основних, средњих и средњих стручних државних школа, за 4 возње дневно на једној одређеној прузи. Цена ових карата биће 3 динара. Ове ће се карте издавати само за месеце у којима школе раде.

Повластичар ће ове карте установити за три месеца од ступања у живот овога уговора.

Претплатне се карте издају на повластичаревој благајници; на тромесечним картама се мора налазити претплатникова фотографија у формату 4×4 см., коју ће претплатник дати узимајући карту.

Издавање тромесечних претплатних карата вршиће се 1-ог јануара, 1-ог априла, 1-ог јула и 1-ог октобра сваке године. Карте узете ван тих датума вредеће до истека текућег тромесечја. Месечне ученичке карте важе за месец у коме су издате.

Сем цене тромесечне претплатне карте претплатник, узимајући претплатну карту, положиће повластичаревој благајници кауцију од 5 динара која ће му бити враћена, кад он врати карту на благајници повластичаревој, најдоцније пет дана по њеном истеку.

Претплатник губи кауцију, а карта се одузима:

1. ако карту употреби друго неко лице а не претплатник;

2. ако се карта употреби на другој прузи, а не на оној за коју је узета;

3. ако се карта употреби по истеку њене важности.

Претплатна је карта строго лична и једина она легитимира претплатника, који је мора показати возном особљу чим заузме место у колима, иначе мора платити билету.

Чл. 68.

Деца до једног метра висине, војници, подофицири плаћају половину цене на свима линијама, не рачунајући додатак од 0.05 дин. за прелаз који се плаћа цео. Мала деца коју старији држе на крилу не плаћају возњу.

Чл. 69.

Повластичар је обвезан стављати Општинском Суду редовно сваке године на располагање 120

бесплатних трамвајских карата, које ће важити за све пруге, а за потребу општинских чиновника и службеника.

Писмоноше, разносачи депеша, ватрогасци и полицијски и општински службеници, који се као такви могу легитимисати било својом униформом било на други начин, не плаћају возњу кад иду службеним послом, али тада у једним колима не могу се бесплатно возити од четири таква лица, а могу заузети места само на предњим платформама моторних кола.

Чл. 70.

Квалитет материјала и начин грађења трамвајских построја одобрава и надзирава Општински Суд, на основу одобрених планова и прописа грађевинског закона.

Кад Општина преко својих органа утврди, да се повластичар не придржава одобрених планова или грађевинских прописа, или да употребљава рђав материјал, она може забранити даљи рад под таквим околностима.

Спорове о каквоћи материјала и о солидности конструкција решаваће без апелате Министар Грађевина, на представку ма које од уговорних страна.

VI. Трајање, откуп, пренос и напуштање повластице.

Чл. 71.

Повластица ова трајаће од дана ступања у живот овог уговора до 15 августа 1959 године.

Чл. 72.

По истеку ове повластице (чл. 71.) цео построј за производњу и раздавање електричне енергије, са свим материјалом, намештајем, прибором који мора бити у потпуно исправном стању, као и цео построј за трамваје са зградама, целим прибором и свим кретним и некретним материјалом, који такође мора бити у потпуно исправном и употребљивом стању, постаје Општинска својина без икаквих терета, обвеза и одговорности, као и без икакве накнаде од стране Општине.

За нове построје које повластичар по захтеву Општине, учињеном за последњих 15 година пред истек повластице, буде подигао, Општина ће повластичару дати накнаду по чл. 73. тачка 2. први став.

Ако по истеку повластице построји за електричну енергију и трамваје не би били у таквом стању да Општина може одмах отпочети нормалну експлоатацију, Општина може тражити да их повластичар доведе у такво стање. За спорове ове

врсте надлежан је Првостепени суд за град Београд, без обзира на седиште повластичара.

Чл. 73.

Почев од 31. децембра 1928. године Општина Београдска имаће право да откупи ову повластицу. Ако откуп не би био извршен 31. децембра 1928. године, он ће се моћи извршити 31. децембра сваке парне године која за њом долази. У случају откупа Општина је дужна о томе известити повластичара годину дана пред откуп.

У случају откупа повластичар ће на име накнаде добити од Општине:

1) за сваку годину до истека повластице ануитет раван средњем чистом приходку целог постројења за последњих седам година пред годином у којој се откуп врши, а по одбитку двеју најгорих година

Чист доходак за сваку годину биће одређен кад се од бруто доходака одбију сви правилно доказани издаци учињени ради експлоатације и раздавања струје, у што се подразумевају и трошкови одржавања и обнављања построја и материјала, али не и терети којима је оптерећен капитал, као ни амортизација трошкова прве инсталације.

Износ ануитета не може ипак ни у ком случају бити мањи од износа чистог доходака последње од поменутих седам година;

2) Суму која преставља правилно доказане трошкове учињене за оне радове повластице, који би још постојали у тренутку откупа, а који су извршени у времену од 15 година непосредно пред откуп, али тако, да се за сваки објект, за сваку истеклу годину, одбије $\frac{1}{15}$ од његове вредности, рачунајући од момента кад је дотични објект довршен. Од овога се изузимају сви нови радови предвиђени овим уговором без обзира на то кад су довршени.

Но овај изузетак не обухвата подземне каблове који су положени 15 година пред откуп и пруге саграђене по одредби чл. 63. тачка 10.

Општина ће поред тога примити на себе повластичареве обвезе за евентуално поручени материјал потребан за једну годину унапред зарад нормалног функционисања целог построја, примиће сав материјал из магацина и материјал који би био на путу. Вредност материјала који би Општина примила утврдиће се споразумно или по процени вештака и платиће се повластичару у року од шест месеци пошто га Општини преда. У истом року исплатиће Општина повластичару и суме из тач. 2. овога члана.

Повластичар ће, почевши од дана ступања у живот овога уговора, подносити Општини Београдској свој годишњи биланс и рачун добитка и губитка, на 15 дана по одржаном годишњем збору акционара.

Почевши од године 1922 Општина ће имати право да од повластичара тражи детаље који правдају позиције у билансу и рачуну добитка и губитка, а повластичар је обвезан на захтев Општине показати и документа којима поједине позиције правда.

У случају неспоразума између Општине и повластичара у погледу исправности правдајућих докумената, питање ће решити изборни Суд.

Чл. 74.

Повластичар може пренети право експлоатације ове повластице на друго које лице само по пристанку Општине.

Чл. 75.

Ако би повластичар за време трајања повластице из својих побуда напустио експлоатацију целог предузећа, цела постојећа инсталација за осветљење и трамваје, цео покретни и непокретни прибор, све зграде и сав материјал припашће Општини без икакве накнаде.

Сматраће се да је повластичар напустио целу експлоатацију, кад престане осветљење на свима линијама, и саобраћај на свима трамвајским пругама за месец дана, изузев случаја неодољиве силе, где се рачуна и штрајк радника на целом предузећу.

Ако би повластичар за време трајања повластице из својих побуда напустио експлоатацију само предузећа за електричну енергију или само предузеће за трамваје, инсталација, покретни и непокретни прибор, све зграде и сав материјал напуштеног предузећа припашће Општини без икакве накнаде. У таквом случају а да би се избегао сваки неспоразум, сматраће се да сви објекти разводне мреже, који су заједнички за осветљење и трамваје припадну оном предузећу које је повластичар напустио. Што се тиче централне радионице њу ће повластичар извести и одржавати тако да дооба оба предузећа буде у сваком моменту могућна, како би Општина без прекида могла наставити експлоатацију онога дела који је повластичар напустио. У противном Општина има првенствено право употребе централних радионица за експлоатацију напуштеног предузећа, а повластичар је обвезан у року од две године по делимичном напуштању повластице о свом трошку изместити у засебну зграду динамо-машине и парне котлове онога предузећа чију експлоатацију буде задржао. Подела парних котлова извешће се у сразмери потрошње једног и другог предузећа.

У случају делимичног напуштања експлоатације Општина може откупити по чл. 73. и оно предузеће које је повластичар задржао у експлоатацији а без икакве накнаде за предузеће које је повластичар напустио. Годишњи билански повластичареви биће, с тога тако састављени, да се из њих могу непо-

средно видети приходи и расходи оба предузећа за себе.

Сматра ће се да је повластичар делимично напустио експлоатацију ако осветлење на целој мрежи престане за месец дана односно ако престане трамвајски саобраћај на свима трамвајским линијама за месец дана сем случаја неодољиве силе, у што се рачуна и такав штрајк радника који би потпуно онемогућио експлоатацију дотичног предузећа.

Чл. 76.

По истеку повластице, као и у случају откупа, повластичар је дужан ставити Општини на расположење сва писмена документа потребна за нормално продужење експлоатације од стране Општине.

VII. О СПОРОВИМА.

Чл. 77.

Спорове који би се појавили између Општине и повластичара у погледу тумачења и примене одредаба овога уговора, решаваће коначно избрани суд, за који свака уговорачка страна бира по два члана. Избране судије бирају већином гласова петог судију себи за председника. Ако се у избору председника већина не сложи њега ће на захтев ма које стране именовати Министар Грађевина.

Избрани суд пресуђује спор коначно простом већином гласова и пресуда постаје извршном чим се достави обема уговорним странама.

Страна која тражи избрани суд има се обратити надлежној полицијској власти актом, у коме ће изложити предмет спора и именовати своје судије. Ако друга страна не именује своје судије у року од 15 дана, рачунајући од дана када јој полицијска власт саопши речени акт, онда ће спор пресудити судије оне стране која је изборни суд тражила, заједно са председником кога она буде именовала. Таква пресуда биће коначна и постаје извршна када се обема странама достави.

VIII. Седиште и персонал повластичарев.

Чл. 78.

Повластичар је дужан назначити једно лице које ће становати у Београду и које ће пуноважно представљати повластичареву фирму.

Чл. 79.

Избор техничког и административног персонала оставља се повластичару. Али она лица која при-

ликом вршења својих дужности буду општила са грађанима морају говорити српски. Исто тако сва преписка између Општине и приватних лица с једне и повластичара с друге стране водиће се само на српском језику. На српском језику биће написани и сви огласи, натписи, трамвајске карте, претплатне листе и сва остала документа која се грађанима и властима достављају или их ови потписују.

Чл. 80.

Сви повластичареви нижи службеници носиће униформу или значке по којима се могу распознати. Нарочито кад ти службеници одлазе службеним послом у приватне инсталације, морају се, ако то претплатник захтева, легитимисати.

Повластичар ће увести у својој главној канцеларији и ставити публици на употребу нарочиту жалбену књигу у коју ће се моћи записивати жалбе противу неумесних поступака повластичаревог персонала. У нарочитој рубрици те књиге заводиће повластичар одговоре по тим жалбама у року од 15 дана.

Чл. 81.

Ако би повластичар у вршењу неких својих обвеза из овог уговора био спречен штрајком на једном делу предузећа, он се ослобођава одговорности само за тај део предузећа, и за онолико времена, колико штрајк буде трајао.

Исто тако ако би био спречен јавним нередима, буном, ратом или каквом неодољивом силом повластичар се ослобођава одговорности у онолико у колико је горњим узроцима био спречен.

Чл. 82.

Повластичар је у границама закона одговоран за сваки несрећан случај или материјалну штету нанесену ма коме, било инсталацијом било експлоатацијом свога предузећа.

Чл. 83.

За све време трајања ове повластице нико се не може за своја потраживања од повластичара наплаћивати из постојећих построја, зграда и покретног и непокретног прибора.

Дугови повластичареви могу се наплаћивати само из прихода овог предузећа, пошто се из тих прихода наплате сва општинска потраживања.

У случају откупа Општина гарантује повластичару исплату предвиђеног ануитета на првом месту приходом предузећа.

Ануитете предвиђене у чл. 73 Општина ће исплаћивати повластичару у току месеца јануара сваке године за претходну годину.

Чл. 84.

Повластичар је обвезан извештавати Општину о свима уговорима односно закупа или службености

које би он за време трајања ове повластице закључио са трећим лицима. Такви уговори морају имати одредбу по којој у случају откупа, истека, напуштања или губитка повластице Општина у њима супституише повластичара.

Ако повластичар не би саопштио Општини садржину таквих уговори, или ако уговори не би садржали предњу одредбу, Општина може преко надлежне власти тражити поништење таквих уговора, а повластичар је у сваком случају одговоран за штету која би могла отуда произаћи за Општину.

Чл. 85.

Све таксе, било државно било општинске, ма у коме виду оне биле, а којима би се од дана ступања у живот овога уговора па до истека повластице оптеретио пазар или трамвајска кола или билете, наплаћиваће се од путника повећавањем цене возњи на делу или целој трамвајској мрежи, а по споразуму између Општине и повластичара.

Чл. 86.

Сви спорови који би се могли појавити или се воде између Општине и повластичара, било по ранијем уговору било по писменим споразумима на основу тога уговора, сматрају се овим као окончани. Ова одредба не односи се на рачуне за осветлење који нису плаћени, нити на конвенционалне казне по ранијем уговору а за време за које ти рачуни важе.

Измештање и ново фундирање трамвајских колосека извршено у годинама 1912 и 1913 у улицама: Коларчевој, Краља Милана и Милоша Великог пада на терет повластичара, који је дужан накнадити Општини све трошкове које је она учинила на то измештање и ново постављање.

Чл. 87.

За повластичара су обвезни закони Краљевине Србије и наредбе надлежних српских власти.

Чл. 88.

Празници и недеље суспендују рокове по закону о грађанском судском поступку.

Чл. 89.

Од дана када овај уговор добије обвезну снагу престају важити сви уговори и све писмене погодбе закључене између Општине и повластичара.

Чл. 90.

Поједине одредбе овога уговора као и уговор у целини могу се изменити само са пристанком обеју уговорених страна.

Чл. 91.

Овај уговор обвезује посластичара од дана кад

га буде потписао, а Општину од дана кад га надлежне власти одобре и потврде.

Уговор ступа у живот онога дана кад постане обвезан за обе стране.

Чл. 92.

Овај ће се уговор саставити на српском језику у два равногласна примерка од којих ће свака од уговорних страна потписати оба примерка и добити по један примерак.

Оба примерка овога уговора, који имају по педесет страна и деведесет и два члана, носе печат Београдске Општине и печат Трамвајског Друштва. Све исправке и примедбе у њему исписане су руком д-р В. И. Јовановића, адвоката. Госп. В. Домс за Друштво и г. д-р М. Поповић, професор за Општину Београдску, парафирали су сваку примедбу и сваку страну уговора. Један примерак овог уговора остаје код г. Домса, а други код Општине Београдске.

Београд
13. октобра 1913.

В. Домс
д-р **Милорад Поповић**
д-р **В. Јовановић**

Потписати споразумели смо се на садржину овога уговора.

ПРЕГОВОРАЧИ:

ЗА ОПШТИНУ БЕОГРАДСКУ:

Душан Л. Ђокић
д-р **Коста Јовановић**
д-р **Милорад Поповић**
Ед. Леже
Драг. Мирковић

ЗА ДРУШТВО

„ТРАМВАЈИ И ОСВЕТЛЕЊЕ ГРАДА БЕОГРАДА“

Е. Бисерс
д-р **В. Јовановић**

Овај уговор везује „Друштво Трамваји и Осветлење града Београда“ за време од три месеца од данас. Подносим своја пуномоћства.

Београд
13¹/₂₆ октобра 1913.

В. Домс.



Jov. b. 1
38774